

Y Nietypowy, jak na tamte czasy, sposób przedstawiania krajobrazu

Artysta potrafił odnaleźć piękno w pospolitym, monotonnym krajobrazie – trawie, zaroślach, leśnych zagajnikach, otwartej przestrzeni pustego pola, czy też w błotnistej drodze prowadzącej przez wieś. Łatwiej jest zrobić wrażenie na oglądającym, malując wodospad lub wysokie góry, niż ukazując nasze codzienne otoczenie, a właśnie w tym Maksymilian był mistrzem.

W TYM SAMYM CZASIE ...

Artyści tradycyjni (akademiccy) częściej malowali sceny wzniosłe, heroiczne, a pejzaż nie był przez nich traktowany jak samodzielny gatunek (uzupełniali go zawsze scenami z Biblii bądź mitologii).

POLECENIE

Znajdź na wystawie obrazy Maksymiliana: *Noc (1872–73)*, *Krajobraz o wschodzie słońca (1869)*, *Wiosna w małym miasteczku (1872–73)* czy *Powrót z polowania II (1872)*. Przyjrzyj się im uważnie i spróbuj wyobrazić sobie, że jesteś „w środku obrazu”. Wsłuchaj się w dźwięki otoczenia, rozpoznaj porę roku, porę dnia, czy zanoś się na deszcz, czy dzień jest pogodny – jak to wszystko wpływa na nastrój przedstawionej sceny?

Q Nowatorskie podejście do tematyki powstańczej

Maksymilian malował sceny z powstania styczniowego. W 1863 Polacy walczyli, żeby uzyskać niepodległość, ponieważ wcześniej Rosja, Prusy i Austro-Węgry podzieliły kraj na części i włączyły ziemie polskie w swoje granice. Gierymski miał 17 lat, gdy wybuchło powstanie. Dobrze zapamiętał wydarzenia, których był świadkiem i uczestnikiem. Artysta nie opowiadał o swoich przeżyciach. Był skryty i wrażliwy. Emocje zamknął w obrazach. Jako malarz podchodził do tematyki powstańczej w odmienny sposób niż inni artyści epoki.

Nie malował momentów dramatycznych i spektakularnych. Przedstawiał zwyczajne chwile z życia powstańców: postój w lesie, spotkanie na drodze, gońca spieszącego z wiadomością dla oddziału. Ważną rolę w jego obrazach pełniła również polska przyroda. Poza tym Gierymski bardzo często kadrował sceny powstańcze w taki sposób, by uzyskać efekt przypadkowości, podobnej do tej fotograficznej.

POLECENIE

Spróbuj odnaleźć na wystawie dwie prace związane z powstaniem styczniowym: obraz Maksa Gierymskiego *Patrol powstańczy (1872–73)* oraz karton Artura Grottgera *Bój (1866)* z cyklu *Lithuania*. Jakże dostrzegasz między nimi różnice?

MUZEUM NARODOWE W KRAKOWIE
WYDAWNICTWO EDUKACYJNE DO WYSTAWY

Maksymilian Gierymski. Dzieła, inspiracje, recepcja

Za co cenimy Maksymiliana Gierymskiego – polskiego artystę żyjącego w XIX wieku?

Za nietypowy, jak na tamte czasy, sposób przedstawiania krajobrazu.

Za nowatorskie podejście do tematyki powstańczej.

Za technikę malarską.

AGIERYMSCY Projekt „Bracia Gierymscy” realizowany przez Muzeum Narodowe w Warszawie i Muzeum Narodowe w Krakowie

Muzeum Narodowe w Krakowie
Maksymilian Gierymski.
Dzieła, inspiracje, recepcja
25 kwietnia 2014 – 10 sierpnia 2014
teksty Anna Grzelak, Katarzyna Mrugała
redakcja Krystyna Stefaniak
projekt graficzny Homework /
Beata Danowska, Katarzyna Walentynowicz

MECENASI WYSTAWY

Bank Polski

Muzeum Narodowe w Krakowie

Muzeum Narodowe w Warszawie

Paw Technika malarska

Tworząc swe obrazy, Maks wychodził w plener. Tu obserwował przyrodę, światło, zmieniające się barwy. Przygotowywał notatki malarskie, czyli szkice: rysunkowe, akwarelowe i olejne. Pomagały mu one w tworzeniu ostatecznej kompozycji obrazu (w rozmieszczeniu poszczególnych elementów). Ostateczną pracę nad obrazem zwykle kończył już w pracowni.

Powierzchnia jego obrazów jest zróżnicowana: czasem zbruzdzona i nierówna, innym razem gładka. Niektóre miejsca są malowane w staranny, drobiazgowy sposób, a inne szkicowo – szybko i zamazyście, malowane pędzlem i szpachlą.

Potrafisz wyobrazić sobie świat bez zdjęć?

W 1. połowie XIX wieku wynaleziono fotografię. Przedtem, gdy ludzie chcieli zobaczyć jakiś krajobraz, zabytek lub czyjąś twarz, mogli to zrobić albo osobiście, albo oglądając szkic lub obraz wykonany przez artystę. Gdy fotografia stała się powszechnie znana, zaczęli z niej korzystać również malarze – wykonywali zdjęcia w lesie, na łące czy w górach, wywoływali je, a potem malowali w pracowni obrazy, mogąc odtworzyć najdrobniejsze szczegóły przyrody, których sami by nie zapamiętali, ale „zapamiętała” za nich fotografia.

Na fotografii obok widzisz odwróconego tyłem Maksymiliana, który pokazuje bratu, Aleksandrowi, w jaki sposób ma się ustawić do zdjęcia. Znajdź na wystawie obraz *Odpoczynek podczas polowania* – zobaczysz mężczyznę w tym samym stroju, odwróconego w ten sam sposób jak na zdjęciu!

Przy powielaniu kompozycji obrazów przedstawiających XVIII-wieczne polowania Maksymilian utatwiał sobie pracę, nanosząc na obraz otówką kratkę i malując po kolei poszczególne fragmenty. Gdy przerysowyjesz obrazek na kartkę, spróbuj postawić się pomysłom malarza – to bardzo pomaga!

faktura

POLECENIE

Poproś kolegę albo koleżankę, żeby wykonali jakąś pozę, wybierz tło, na którym mają stać, zrób zdjęcie, a potem po powrocie do domu naszkicuj i namaluj obrazek, patrząc co jakiś czas na fotografię – pomoże Ci to oddać wszystkie szczegóły. Do dzieła!

Warsztat malarski

W tych czasach artyści mogli już kupić w sklepie gotowe **farby olejne w tubkach**, **podobrazia**, lekkie, składane **sztalugi**, przenosne **kasety**. Dzięki temu artyści zaczęli znacznie częściej wychodzić z pracowni **na zewnątrz**. W plenerze nie tylko rysowali i malowali **akwarele**, ale odtąd mogli również używać poza pracownią farb olejnych. Otwierało to przed artystami zupełnie nowe możliwości.

podłozie, na którym maluje się obraz, np. płótno naciągnięte na specjalne drewniane ramy, czyli krosna

obrazy malowane farbami wodnymi na papierze

skrynekki do przechowywania farb

W TYM SAMYM CZASIE ...

Artyści tradycyjni (akademyjni) malowali wyłącznie w pracowniach, etapami nakładali kolejno wiele warstw farb, co było bardzo pracochłonne. Starannie wykańczali swe dzieła, dbając, by powierzchnia obrazu była idealnie gładka, a pociągnięcia pędzla, sposób pracy malarza niewidoczny dla widza.

mówimy wtedy, że malowali w plenerze

na przykład kolorystykę czy sposób przedstawiania postaci

Inspiracje

Artyści **inspirują** się nawzajem swoją twórczością lub twórczością dawnych malarzy – patrzą na swoje dzieła, podziwiają je, czasem naśladują pewne elementy, czasem wzorują się na sobie. Dlatego obrazy powstające w podobnym **czasie** w podobnym **miejsce** są do siebie podobne.

jak tutaj – w środkowej Europie

te, na które patrysz były stworzone w 2. połowie XIX wieku

ale nie tylko: w XIX wieku artyści inspirowali się również sztuką antyczną, gotycką, barokową

Recepcja

Odbieranie dzieł sztuki, odczuwanie ich nastroju oraz interpretowanie tego, co i w jaki sposób przedstawiają, nazywamy **recepcją**. W różnych czasach, w różnych środowiskach w inny sposób oceniano obrazy, rzeźby, wiersze, budynki (w XX wieku również filmy). To, czy dane dzieło sztuki podoba nam się lub nie, w dużym stopniu zależy od tego, w jaki sposób przyjmujemy go otoczenie, nasi znajomi, krytycy artystyczni, dziennikarze... Na odbiór dzieła wpływa również wykształcenie i wrażliwość oglądającego, jego przygotowanie, zainteresowania i wcześniejsze doświadczenia.

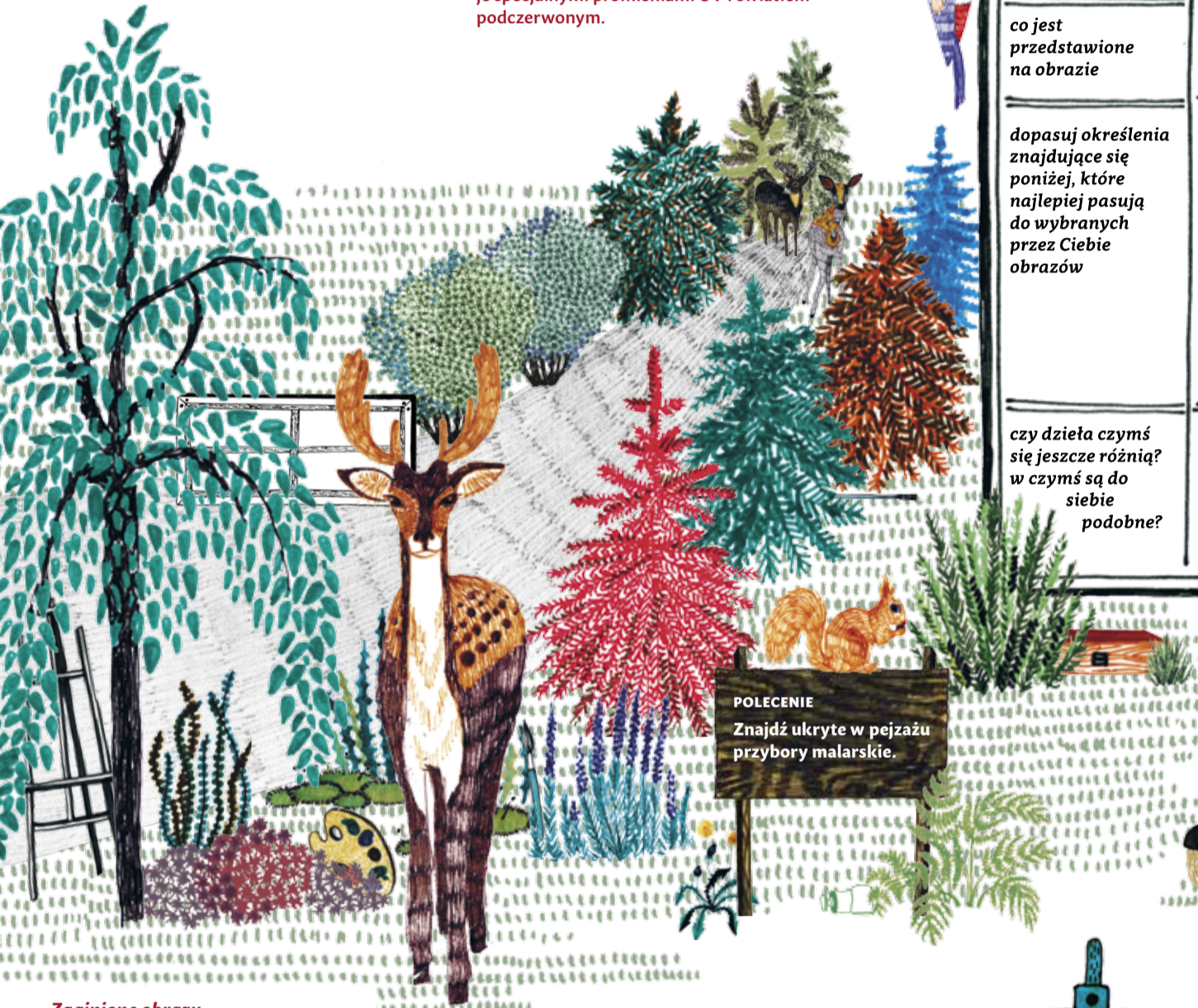
Przyjrzyj się uważnie obrazom Maksymiliana Gierymskiego, a następnie popatrz na prace innych malarzy: Adama Chmielowskiego, Józefa Brandta czy Józefa Chełmońskiego. Teraz wybierz jeden obraz Gierymskiego i jeden obraz innego artysty i wypełnij metryczkę:

CZY WIESZ, ŻE...

Maksymilian, jak i jego koledzy, którzy również studiowali w Monachium, często malowali na drewnianych podobrazach. Wielu z nich wybierało dla swoich prac tzw. **format rącznikowy**, czyli prostokątny, silnie wydłużony.

CZY WIESZ, ŻE...

Prace Maksa Gierymskiego są badane przez naukowców? Dzięki temu wiemy, w jaki sposób pracował, jakich używał farb i pędzli i co poprawiał. Naukowcy oglądają obrazy pod mikroskopem elektronowym oraz prześwietlają je specjalnymi promieniami UV i światłem podczerwonym.

autor obrazu	Maksymilian Gierymski
tytuł dzieła	
co jest przedstawione na obrazie	
dopasuj określenia znajdujące się poniżej, które najlepiej pasują do wybranych przez Ciebie obrazów	
czy dzieła czymś się jeszcze różnią? w czym są do siebie podobne?	

- realistyczne szczegóły • postaci odpoczywają w lesie • zachodzi słońce • artysta dbał o przedstawienie szczegółów • przedstawiona scena jest bardzo dramatyczna • jeźdźcy na koniach • mieszkańcy wsi • widoczne pociągnięcia pędzla • stonowana kolorystyka • scenę przepętnia światło • błotnista droga • namalowana natura sugeruje nam przeżycia autora • scena mitologiczna lub biblijna • zapadł zmrok • późna jesień • pochmurny, deszczowy dzień • tumult bitewny • pędzące konie • postaci widoczne z oddali • świetlisty poranek • intensywna kolorystyka • zbrudzona faktura obrazu • dominując odcienie szarości • sceny z życia codziennego

Zaginione obrazy

Podczas II wojny światowej Polska straciła wiele bardzo cennych dzieł sztuki, w dużej części ukradzionych przez III Rzeszę i Związek Radziecki. Szacujemy, że wywieziono z kraju ponad 500 tysięcy obrazów, rzeźb, rysunków, grafik i innych cennych przedmiotów wartych ok. 20 miliardów dolarów!

Cały czas trwają poszukiwania wywiezionych dzieł prowadzone przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych oraz Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Nie odnaleziono również wielu obrazów Maksymiliana Gierymskiego. Gdy zajrzysz do **Gabinetu dzieł zaginionych**, zobaczysz zdjęcia prac malarza wykonane jeszcze przed wojną.

Zima w małym miasteczku to kolejny nieodnaleziony obraz Maksymiliana z kolekcji Muzeum Narodowego w Krakowie, który znamy dziś jedynie z czarno-białej fotografii. Spróbuj odtworzyć kolory użyte przez malarza – gdy wrócisz do domu, pokoloruj zdjęcie tak, abyśmy mogli wyobrazić sobie Zimę w małym miasteczku.

Czy potrafisz sobie wyobrazić, ile sal muzealnych mogłoby pomieścić tak wielką liczbę dzieł?

Pewnie wiesz, że czasem, po latach, skradzione dzieła odnajdują się. Nie raz zupełnie przypadkowo!

Ktokolwiek widział, ktokolwiek wie!